

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

MÜCAHİT VE RIDVAN KARATAŞ -TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no:39825/98)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

14 Haziran 2007

İşbu karar AIHS'nin 44§2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli bazı düzeltmelere tabi olabilir.

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan ve (39825/98) başvuru no'lu davanın nedeni bu ülke vatandaşlarından Mücahit Karataş ve Rıdvan Karataş'ın (başvurular) 28 Ekim 1997 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na (“ Komisyon”) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (“ Sözleşme”) İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri koruma altına alan eski 25. maddesi uyarınca yapmış oldukları başvurdur.

Adli yardımdan yararlanan başvuranlar Diyarbakır Barosu avukatlarından T.Elçi tarafından temsil edilmektedirler.

OLAYLAR

I. DAVA KOŞULLARI

Başvuranlar Mücahit Karataş ve kardeşi Rıdvan Karataş sırasıyla 1978 ve 1974 doğumlulardır. Olayların meydana geldiği dönemde Antalya'da ikamet etmekteydiler.

Yasadışı PKK örgütü mensubu olmakla suçlanan Mücahit, kardeşi Rıdvan'ın kahvehanesinde bulunduğu sırada, sahte evraklar bulundurmaktan dolayı yakalanmıştır. Başvuranlar 27 Nisan 1997 yılında saat 10.00'a doğru yakalandıklarını belirtmişlerdir. Oysa bu olay başvuranların avukatlarına göre 29 veya 30 Nisan günü, resmi belgelere göre ise 30 Nisan saat 14.00 sıralarında gerçekleşmiştir.

Yakalanma Tutanağından, başvuranların jandarma görevlileri tarafından etkisiz hale getirilmeden önce kaçmaya teşebbüs ettikleri sırada kahvehanede bulunan masa ve sandalyelere şiddetli bir şekilde çarparak yere düştükleri sonucu çıkarılmaktadır.

30 Nisan 1997 tarihinde Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı başvuranların gözetiminde tutulma sürelerini 4 Mayıs 1997 gününe kadar uzatmıştır.

Aynı gün Antalya Adli Tıp Kurumunda başvuranların muayenesi yapılmıştır.

Rıdvan Karataş'ın raporuna göre sağ eli sırtında ekimoz ve şişlik, göğsü sağ yanı üst kısmında ekimoz, sağ kolu dış yüz alt kısmında sıyrık, her iki taraf tibial bölgelerde ekimoz ve sıyrıklar, başında ve sırt kısımlarında hassasiyet tespit edildiği ve Adli tıp doktoruna göre iki gün süreyle mutad işgaline mani teşkil eder nitelikte olduğunu bildirmektedir.

Mücahit Karataş'ın muayenesinde aynı adli tıp doktoru, başvuranın göğüs ön yüzü orta kısım altta yaygın ekimoz ve sıyrıklar, sağ kürek kemiği üzerinde ekimoz, sağ kolu dışında ve omuzlarında sıyrıklar, tibial bölgelerde sıyrıklar ve solda hafif şişlik, sol eli 1. parmak sırtında sıyrıklar tespit etmiştir. Doktor, başvuranın iddialarına rağmen penisinden elektrik verilmesine ilişkin bulguya rastlamamıştır fakat yine de hastanın ürolojik muayenesinin yapılmasını ön görmüştür.

Ertesi gün Antalya Devlet Hastanesinde Mücahit Karataş'a yapılan ürolojik muayenede şahsın normal olduğunu anlaşılmış ve belirtilen lezyonların iki gün süreyle mutad işgaline mani teşkil eder nitelikte olduğu bildirilmiştir.

2 Mayıs 1997 tarihinde, jandarmalar tarafından başvuranların kolluk ifadeleri alınmıştır. Rıdvan, kardeşinin 1993 yılında evden ayrılıp, PKK'ya “gerilla” olarak katıldığını ailesinden öğrendiğini ifade etmiştir. Kardeşinin bu beyanı Mücahit tarafından inkar edilmemiştir. Rıdvan ayrıca kardeşinin 1994 yılının Şubat ayında, kendi rızasıyla PKK'dan

ayrıldığını da sözlerine eklemiştir. Rıdvan son olarak kardeşinin geçmişinde yaşadıklarından dolayı tutuklanmaktan çekindiği için sahte kimlik kartı kullanmayı tercih ettiğini söylemiştir.

4 Mayıs 1997 tarihinde, saat 11.15'te, yani gözaltında bulundukları sırada, Sema Yazar Sağlık Ocağında başvuranlar doktor G. Otuzaltı tarafından muayene edilmişlerdir. Muayene sonucu hazırlanan raporlarda “hiçbir darp ve cebir izi Ø” ibaresi yer almakta, bu sembol ile darp ve cebir izine rastlanılmadığı ifade edilmektedir.

Muayenelerinin ardından başvuranlar, Antalya Cumhuriyet Başsavcılığına sevk edildiler; başvuranlar,“ baskı altında” imzaladıkları gerekçesiyle jandarma tarafından alınan ifadelerini kabul etmemişler fakat Mücahit sahte belgelere ilişkin bir açıklamada bulunamamıştır.

Ardından iki kardeş Antalya Asliye Ceza Mahkemesi önüne çıkarılmıştır. İki kardeş yalnızca haklarındaki suçlamaları reddetmişlerdir. Hakim, Rıdvan'ın serbest bırakılmasına, işlediği suçun Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin görev alanına girdiğinden Mücahit'in tutuklu yargılanmasına karar vermiştir.

6 Mayıs 1997 tarihinde, soruşturma dosyası,3 Haziran günü, Mücahit'i PKK mensubu olmakla ve Rıdvan'ı da kardeşine yardım etmekle suçlayan Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığına gönderilmiştir.

Gerçekleştirilen dört duruşmada, başvuranlar Hakimler karşısında ifadelerinin “ baskı altında” alındığını yinelemekle yetinmişlerdir.

23 Ekim 1997 tarihli karar ile Devlet Güvenlik Mahkemesi, delil yetersizliğinden Rıdvan'ın beraatına ve 3853 sayılı Pişmanlık Yasasına bağlı olarak Mücahit'in PKK'yı kendi isteğiyle terk etmesini dikkate alarak tahliyesine karar vermiştir.

Temyiz başvurusuna gidilmediğinden karar nihai hale gelmiştir.

HUKUK AÇISINDAN

I. DAVA KONUSU

Başvuranlar, gözaltında kötü muameleye maruz kaldıklarını, yetkili hakimler karşısında yapmış oldukları şikayetlere karşın bu yönde hiçbir etkili soruşturma açılmadığını ileri sürmektedir. Başvuranlar AİHS'nin 13. maddesi ile birleşip AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmektedirler.

Hükümet bu iddialara karşı çıkmaktadır.

II. TARAFLARIN ARGÜMANLARI

A. Başvuranlar

Başvuranlar, sorgulamalarının işkence altında yapıldığını ifade etmektedirler. Rıdvan üzerindeki elbiselerinin çıkarıldığını, dayak yediğini ve bir saat boyunca ayak parmaklarına

ve el parmaklarına bağlanan kablolarla kendilerine elektrik verildiğini iddia etmektedirler. Mücahit ise maruz kaldıkları diğer işkencelere ilişkin olarak şunları ileri sürmektedir: jandarmalar tarafından testislerinin sıkılmış, genital organlarına elektrik verilmiş, başvuruların başına poşet geçirilip boğazları sıkılmış ve başvurulara soğuk su dökülerek nefes almakta güçlük çektikleri dar bir dolaba koyulmuştur.

Başvuruların avukatı müvekkillerinin Filistin usulü olarak adlandırılan şekilde kollarından bağlandıklarını ve müvekkillerine falaka uygulandığı da eklemiştir.

Bu bağlamda başvurular, Türkiye’de söz konusu dönemde güç kullanarak gözaltına alma ve işkenceyle ifade alma gibi yöntemlerin, memurlar hakkında yürütülen soruşturmaya ilişkin yasanın çoğunlukla memurlar hakkında cezai işlem uygulamamasından dolayı Devlet görevlilerine karşı yürütülen tüm adli girişimleri boşa çıkaran idari bir uygulamadan kaynaklandığı ileri sürmektedirler.

Mevcut davada, başvuruların kendilerini sorgulayanlar tarafından gördükleri kötü muameleye dair ayrıntılı sözlerini kayda geçirmeye ilişkin yargıçların reddi de bu husustaki idari uygulamanın içinde yer almaktaydı.

Ayrıca, bir yandan bu izlerin bazılarının gözaltı süresi boyunca kaybolacak nitelikte olmaları diğer yandan zaten yüzeysel hazırlanan bu raporların kamu hizmetinde olan dolayısıyla Devlet görevlileri karşısında işlerini iyi gerçekleştirmek için çekimser bir tutum içinde olan doktorların ürünü olmalarından dolayı, başvurular, AİHM’ye vücutlarında hiçbir darp izine rastlanılmadığı sonucunu içeren raporları dikkate almama çağrısında bulunmuşlardır.

B. Hükümet

Hükümet, başvuruların gözaltına alınmadan önce ve sonra alınan sağlık raporlarını göndermekte, başvuruların vücutlarında tespit edilen morluk ve hafif sıyrıkların başvuruların kendilerinin neden olduğunu ifade etmektedir. Jandarmadan kaçmaya çalışırken, başvurular kahvehanenin masa ve sandalyelerine sert bir şekilde çarpmışlar ardından etkisiz hale getirilmeden önce yere düşmüşlerdir.

Hükümet, Mücahit Karakaş’ın genital bölgelere elektrik verildiği iddialarına ilişkin olarak ise Karakaş’ın bir ürolog tarafından muayene edildiğine ve yapılan ürolojik muayenede bu iddiayı destekleyen hiçbir belirtiye rastlanmadığına dikkat çekmektedir. Zaten Hükümet, başvuruların şu anda ifade etmiş oldukları şikayetleri hiçbir zaman kendilerini dinleyen hakimlerin hiçbirisi önünde dile getirmediklerini de belirtmektedir.

III. AİHM’NİN TAKDİRİ

AİHM, öncelikle başvuruların yakalanma tarihlerine ilişkin uyuşmazlığı not etmektedir. Zira başvurulara göre bu tarih 27 Nisan 1997, avukatlarına göre 29 veya 30 Nisan ve resmi belgelere göre ise bu tarih 30 Nisan 1997’dir. Sahip olunan veriler incelendiğinde, AİHM bu son tarihi kabul etmektedir çünkü başvurular bu sorunu hiçbir zaman ulusal yetkililer önünde ortaya koymamışlardır. Başvurular ne konuya ilişkin 30 Nisan 1997 tarihi ile düzenlenen tutanakların içeriğine ne tutanakta, başvuruların kaçma teşebbüslerine ilişkin yer alan ifadeye ve ne de düşmelerinin ardından yakalanabildikleri

kahvehanede masaların ve sandalyelerin arasında kaçma-kovalamaya dönüşmüş gibi görünen ifadeye itiraz etmişlerdir.

Yakalanmalarının ardından düzenlenen adli tıp raporlarına göre, başvuranların vücutlarında belirlenen izler çok sayıda ve farklı bölgelerde bulunan morluklar, sıyrıklar ve şişlikler olarak özetlenebilir. Mücahit Karataş'ın adli doktora ilettiği penisine elektrik verilmesine ilişkin şikayeti doğru olsa da başvurunu ertesi gün muayene eden Antalya Devlet Hastanesinde görevli ürolog gibi adli doktor da bu iddiayı doğrulamamıştır.

4 Mayıs 1997 tarihinde alınan yani gözaltının sonucunda alınan sağlık raporlarından darp ve yara izine rastlanmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Mevcut davada başvuranlar, tutuklu bulundukları sıradaki koşullardan değil gözaltında görmüş oldukları işkenceden şikayetçi olmaktadır. Bunundan dolayı AİHM, bu kısma bağlı olan daha önce gerçekleşmiş olayları incelemeye kendini yükümlü görmemektedir. Bununla birlikte, yukarıda bahsedilen raporlarda başvuranların iç hukuk alanında hiçbir zaman gündeme getirmedikleri yaraların tutuklu bulundukları esnada ya da en azından gözaltı sırasında gördükleri söz konusu kötü muameleler ile birleştirildiğinde başka nedenlerden meydana geldiğini de ifade etmek zordur.

Kesin kanıya ulaştıran delillerin olmamasından dolayı, başvuranlar bu konuya ilişkin argümanı, özellikle Türkiye'de işkencenin idari bir uygulama olduğu ve adli tıp kurumunun, Devlet görevlileri tarafından uygulanan şiddetlerin belirlenmesinde çekingen olduklarına ilişkin genel kanıdan çıkarmaktadırlar.

Zaten 3.madde uyarınca bir delil ancak bir dizi emare veya çürütülemez karineler sonucunda ortaya çıkabilmelidir, benzer iddialar, mevcut davaya uygun hiçbir somut olaya dayanmadıklarından dolayı bu hususun içinde yer almaz. (Bkz;örneğin, *Gürü Toprak-Türkiye*, 39452/98; *Mehmet Faruk Kaplan-Türkiye*, 24932/94)

AİHM, gözaltında kötü muameleye maruz kaldığını iddia eden bir şahsın delil elde etmedeki güçlüklerini ve bu güçlüklerin özellikle yetkili kişilerin, suç teşkil eden eylemler karşısında etkili bir biçimde harekete geçmelerindeki eksiklikten kaynaklanabileceğini inkar etmemektedir. (sözü edilen, *Gürü Toprak*) Bununla birlikte, bu hususta bile başvuranların şikayetleri dayanaktan yoksundur zira dosyada başvuranların gözaltından sonraki dönemlerinde hassas bir durumda bulunduklarını gösteren herhangi bir unsur yer almamaktadır. (18 Aralık 1996 tarihli *Aksoy-Türkiye kararı*)

Ayrıca, 4 Mayıs 1997 tarihinde serbest bırakılan Rıdvan Karataş, kendisine uygulanan darpların ve elektrik şokunun dört gün sonra ortaya çıkabilen izlere yol açtığını belirtirken, AİHM, Karataş'ın kendi seçtiği bir doktor tarafından muayene olmasının nasıl engellenmiş olabileceğini anlamamaktadır. Bu düşünce, Avukat Elçi'nin başvurusunun aslında dile getirdiği falaka ve Filistin askısı gibi uygulamalar içinde *a fortiori* geçerlidir. (Bkz; sözü edilen *Mehmet Faruk Kaplan ve Hasan Kılıç-Türkiye*, başvuru no: 35044/97)

Daha da önemlisi AİHM, başvuranların Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı önünde niçin sadece ifadelerinin “ baskı altında” alındığını söylemekle yetindiklerini ve ardından Antalya Asliye Ceza Mahkemesi önünde neden sesiz kaldıklarını da anlamamaktadır. Diyelim ki sorgu tutanakları başvuranların söylediklerinin içeriklerini tam olarak yansıtmamış olsaydı ki dosya da bununla ilgili hiçbir şey belirtilmemekte, başvuranlar kendilerini o zaman ne

sözlü olarak ne de yazılı olarak özgürce ifade etmemiş olurlardı.(Bkz, koşuları karşılaştırmak için, sözü edilen *Mehmet Faruk Kaplan ve Gürü Toprak*)

Bu koşullarda başvuranlar, şikayetlerini Türk yetkililerin bilgisine yeterince sunmamaktadır. Bu durumda başvuranlar, kendilerinin ve avukatlarının bu şikayetlere ilişkin daha sağlam deliller sunmadan, AİHS'nin 13. maddesi uyarınca derinlemesine bir soruşturma yürütülmesini yasal olarak bekleyemezler. (sözü edilen; *Gürü Toprak ve Ş.T-Türkiye kararı*, no: 28310/95)

Kısaca AİHM, başvuranların jandarma görevlileri tarafından kötü muamele yaptıkları konusunda makul şüphe uyandırabilecek veya ulusal adli makamların başvuranların iddialarına tepki gösterme şeklinin tartışma konusu yapılmasını sağlayabilecek unsurların bulunmadığı sonucuna varmaktadır. (*Bkz; sözü edilen, Gürü Toprak ve Mehmet Faruk Kaplan*)

Dolayısıyla bu davada, AİHS'nin 3.maddesi tek başına veya 13. madde ile birleşerek ihlal edilmemiştir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE

AİHS'nin 3. ve 13. maddelerinin *ihlal edilmediğine* karar vermiştir.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM İçtüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3. maddesine uygun olarak 14 Haziran 2007 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.